15.2.2017

Eduskunnan ympäristövaliokunta

Lausuntopyyntö 5.1.2017
VNS 7/2016 vp Valtioneuvoston selonteko kansallisesta
energia- ja ilmastostrategiasta vuoteen 2030

Motiva Oy kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi ja antaa lausunto Valtioneuvoston selonteosta energia- ja ilmastostrategiaksi vuoteen 2030.

Valtioneuvoston selonteossa kansalliseksi energia-ilmastostrategiaksi vuoteen 2030 todetaan linjattavan konkreettisia toimia ja tavoitteita, jotta Suomi saavuttaa Sipilän hallitusohjelmassa kirjatun pitkän aikavalin tavoitteen hiilineutraalista yhteiskunnasta ja EU:ssa sovitut energia- ja ilmastotavoitteet vuoteen 2030.

On erinomaista, että strategiassa on todettu energistehokkuuden olevan keskiössä sekä fossiilisten polttoaineiden käytön ja niistä aiheutuvien kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisessä että uusiutuvan energian osuuden kasvattamisessa. Esimerkiksi energiatehokkuussopimukset ja energiakatselmukset ovat kustannustehokas ja vaikuttava energiasäästötapa ja keino vähentää kasvihuonekaasupäästöjä. Vuonna 2016 päättyneellä energiatehokkuussopimuskaudella saavutetut säästöt vastasivat noin 3,9, % Suomen kokonaisenergiankäytöstä (361 TWh vuonna 2015) ja hiilidioksidipäästöjen vähenemä oli noin 4,3 miljoonaa tonnia. Uusi sopimuskausi 2017-2025 käynnistyi vuoden alussa.

Seuraavassa poimintoja ja näkemyksiämme Motivan toiminta-alueisiin liittyviin osioihin.

Kunnat, alueellinen toiminta ja hankinnat

Strategiassa todetaan, että kuntien ja alueiden ilmastoratkaisuilla on ratkaisevan tärkeä merkitys ja että asiaa tulee edelleen kehittää toteuttamalla mm. kokeilu- ja yhteistyöhankkeita.

FISU (Finnish Sustainable Communities) ja FISS (Finnish Industrial Symbiosis) – hankkeet ovat hyviä esimerkkejä alueellisesta ja yritysten välisestä yhteistyöstä. FISU on edelläkävijäkuntien verkosto, joka tavoittelee hiilineutraalisuutta, jätteettömyyttä ja globaalisti kestävää kulutusta vuoteen 2050 mennessä. FISS symbiooseissa yritykset tuottavat toisilleen lisäarvoa hyödyntämällä tehokkaasti toistensa sivuvirtoja, teknologiaa, osaamista tai palveluja.

Strategiassa painotetaan toimien pitkäjännitteisyyttä. Edellä mainituille toiminnoille (FISU ja FISS) ja verkostojen johtamiselle on yhteiskunnan kannalta kustannustehokasta varata resursseja. Nyt FISS valtakunnallisena toimintamallina on pysähdyksissä, koska rahoitusta vuodesta 2017 alkaen ei ole.

Motiva Oy
Urho Kekkosen katu 4-6 A
PL 489
00101 Helsinki

Puhelin 09 6122 5000
www.motiva.fi

Y 1629255-4 – Kotipaikka Helsinki

Motiva Oy
Urho Kekkosen katu 4-6 A
P.O. Box 489
FI-00101 Helsinki

Tel. + 358 9 6122 5000
www.motiva.fi

VAT No. FI16292554 – Domicile Helsinki

Strategiassa todetaan mm., että ”*kestävät julkiset hankinnat …. tukevat päästövähennyksiä*”.
Vuonna 2012 käynnistetty valtakunnallinen julkisten hankintojen neuvontapalvelu on saanut hyvää palautetta käyttäjiltä. Neuvonnalle on suuri tarve ja se on koettu tärkeäksi, mutta samalla sen ylläpitämiseen ja kehittämiseen suunnatut resurssit ovat ratkaisevasti pienentyneet: vuonna 2015 TEM ja YM rahoittavat valtakunnallista neuvontapalvelua 358.000 eur, vuonna 2016 49.000 eur. Vuodelle 2017 TEMin ja YM:n rahoitusta ei ole lainkaan. Resurssien turvaaminen olisi kuitenkin välttämätöntä toiminnan jatkumiseksi ja kehittämiseksi.

Kuluttajat

Kuluttajien rooli energiamarkkinoilla ja heidän valintansa tulevat olemaan yhä merkittävämmässä asemassa tulevaisuudessa. Kuluttajat tarvitsevat yhä enemmän helposti saatavissa olevaa, luotettavaa ja puolueetonta tietoa muun muassa energian säästämisestä ja tehokkaasta käyttämisestä, uusiutuvan energian vaihtoehdoista ja käytöstä, liikkumisesta ja autoiluun liittyvistä valinnoista ja yhä enemmän myös ruokaan liittyvien valintojen vaikutuksesta ilmastoon.
Motiva on toiminut kuluttajien energianeuvonnan valtakunnallisena keskuksena vuodesta 2013. Puolueettomalle tiedolle ja neuvonnalle on yhä kasvava kysyntä. Resursseja tulee lisätä, jotta varmistetaan toiminnan valtakunnallinen koordinointi, työkalujen ja verkkopalvelujen kehittäminen ja toimijoiden verkottaminen sekä toisaalta varmistetaan riittävä alueellinen energianeuvonta.

Liikenne ja liikkuminen

Liikennesektori on keskeisessä roolissa päästövähennystavoitteiden saavuttamiseksi. Toimia tarvitaan sekä liikennejärjestelmätasolla, ajoneuvojen energiatehokkuuden parantamisessa että uusiutuvien polttoaineiden lisääntyvässä käytössä.

Motiva on toiminut liikkumisen ohjauksen valtakunnallisena palvelukeskuksena. Viestinnällä, neuvonnalla, verkostomaisella toiminnalla ja kehityshankkeilla on voitu vaikuttaa asenteisiin ja toimintatapoihin ja liikkumistottumuksiin. Toimintaa on hyvä koordinoida valtakunnallisesti, jotta vähäiset resurssit käytetään vaikuttavasti ja kustannustehokkaasti.

Uusien polttoaineiden (kaasu ja vety) käyttöönoton edistäminen ja sähköautojen käytön lisääminen vaatii paitsi tekniikka myös kohdennettua puolueetonta viestintää ja eri tahojen yhteistyötä, jota Motiva on koordinoinut. Sähköautojen lataukseen liittyvä tiedontarve on suuri. Kokemuksemme mukaan asioita saadaan kustannustehokkaimmin käytäntöön, kun yhteistyöverkostoa ja kokonaisuutta koordinoidaan tiedon kulun parantamiseksi ja ideoiden viemiseksi toteutukseen. Nimetyllä taholla on hyvä olla kokonaisnäkemys – ja vastuu uusien asioiden viemiseksi käytäntöön.

Kiinteistöt

Kiinteistöjen energiankäytön tehostamisella on suuri merkitys energia- ja hiilidioksidipäästöjen vähentämisessä. Energiatehokkuussopimustoiminta on tuottanut hyviä tuloksia vuonna 2016 päättyneellä kaudella, uusi sopimuskausi kattaa vuodet 2017-2025.

Merkille pantavaa on, että nyt strategiaan on otettu mukaan myös rakennusmateriaalien ja –tuotteiden hiilijalanjälki sekä rakentamisen materiaalitehokkuus. Tässä yhteydessä mainitaan myös teollisten symbioosien tarjoamat mahdollisuudet.

Teollisuus, pk-sektori

Energiatehokkuussopimukset ja -katselmustoiminta ovat avainasemassa teollisuuden energiatehokkuustyössä ja kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisessä.
Esim. päättyneellä energiatehokkuussopimuskaudella 2008-2016 oli mukana satoja suomalaisia yrityksiä ja yhteisöjä, joiden toteuttamien energiatehokkuustoimien ansiosta vuoden 2015 lopussa energiaa säästyi vuositasolla yli 14 TWh. Toimet leikkaavat vuosittain hiilidioksidipäästöjä yli 4 miljoonalla tonnilla. Uusi sopimuskausi kattaa vuodet 2017-2025.

Sopimukseen liittyneet tarvitsevat neuvoa ja tukea sopimusvelvoitteiden toteuttamiseksi. Sopimukseen liittyneiden yhteiset energiatehokkuushankkeet, joita myös valtio osarahoittaa, ovat osoittautuneet hyväksi ja kustannustehokkaaksi toimintatavaksi. Ilman valtion panosta hankkeet eivät toteutuisi, joten resurssit tämän toiminnan jatkumiselle on varmistettava. Sopimukseen liittyneille on hyödyllistä ja kustannustehokasta tarjota koordinoitua, yhä enemmän kysyttyä neuvontapalvelua. Tähän tarvitaan lisää resursseja.

Energia- ja materiaalitehokkuus linkittyvät vahvasti toisiinsa. Materiaalitehokkuutta parantamalla voidaan pienentää myös kasvihuonekaasupäästöjä. Tästä hyvänä esimerkkinä on mm. muoviteollisuuden yrityksissä toteutetun hankkeen tulokset. Muoviteollisuuden viiden toteutetun materiaalikatselmuksen yhteenlaskettu vuotuinen CO_2-päästövähenemänä oli 1900 tonnia vuodessa. Myös maatalouteen ja ruokaan liittyen on esitetty materiaalitehokkuuden parantamiseen tähtääviä toimenpiteitä, joilla voidaan vähentää merkittävästi kasvihuonekaasupäästöjä.

Materiaalitehokkuudelle osoitetut resurssit ovat kuitenkin pienentyneet. Materiaalitehokkuuden momentin 32.20.28 resursseja pienennettiin 100.000 eur vuonna 2017 verrattuna vuoteen 2016. Käytännössä vuonna 2017 resursseja materiaalitehokkuuden edistämisen hankkeisiin on vain 200.000 eur. Motiva on useissa eri yhteyksissä aiemmin todennut, että materiaalitehokkuuden kansallisen ohjelman ja materiaalitehokkuuden palvelukeskuksen hanketoiminnan toteutukseen tarvittaisiin vuosittain arviolta 4−6 miljoonaa euroa.

Uusiutuvan energian käytön lisääminen ja energian hankinnan omavaraisuus

Uusiutuvan energian käytön lisäämisestä ja energian hankinnan omavaraisuudesta strategiassa todetaan, että maatalouden, yhdyskuntien ja teollisuuden jätteiden ja sivuvirtojen hyödyntämistä lämmön ja sähkön tuotannossa ja liikenteen polttoaineena edistetään. Näin edistetään kiertotaloutta ja luodaan referenssikohteita.

Yksi kustannustehokas käytännön tapa edistää em. asioiden toteutumista on Teolliset symbioosit Suomessa - FISS (Finnish Industrial Symbiosis)- hanke. Tällä toiminnalla on löydetty myös sellaisia symbiooseja, joissa yrityksen sivuvirtoja on hyödynnetty mm. lämmön ja sähkön tuotannossa.

Strategiassa todetaan, että ”*kansalaisten, yritysten ja julkisen sektorin kiinnostusta uusiutuvan energian hyödyntämiseen kiinteistökohtaisissa energiaratkaisuissa lisätään informaatio-ohjauksella ja paikallisilla referenssikohteilla*”.

Hyvä esimerkki käytännön toimintamallista on lämpöyrittäjyyden edistäminen bioenergiantuotannon lisäämiseksi. Metsäkeskuksissa toimivilla bioenergianeuvojilla on suuri

merkitys lämpöyrittäjäkohteiden löytämisessä ja käynnistämisessä. Lisäksi tarvitaan lämmön ostajien (kuntien, pk-yritysten) hankintaosaamisen parantamista. Aurinkoenergian merkitys ja kiinnostus sitä kohtaan kasvaa koko ajan. Puolueetonta koottua tietoa on kuluttajien, pk-yritysten, julkisen sektorin ja maatilojen vaikea löytää. Luotettavan puolueettoman tiedon kokoaminen ja jakaminen on edellytyksenä aurinkoenergian käytön edistämiseksi. Motivalla on puolueettomana toimijana ja valtion sidosyksikkönä hyvät edellytykset jatkaa tätä toimintaa.

EU-lainsäädäntö, kansallinen toiminta

Vaikuttaminen EU:n puitteissa valmisteltaviin uusiin energiatehokkuussäädöksiin on Suomelle erittäin tärkeä ja se on otettu esille myös strategiassa. Yhtä tärkeää on olla mukana myös EU-tason direktiivien toimeenpanoon liittyvissä kansainvälisissä työryhmissä ja hankkeissa, jotta kansalliset ominaispiirteemme tulevat huomioon otetuiksi ja hyviksi havaittuja käytäntöjä voidaan jatkaa. Tämä on kansallisesti tarkoituksenmukaista ja kustannustehokasta. Näitä EU-yhteistyötoimintoja EU rahoittaa vain osin, joten kansallisen rahoitusosuuden ja resurssien turvaaminen näihin hankkeisiin on varmistettava kaikille hallinnon aloilla (TEM, YM, MMM, LVM).

Lopuksi

Motiva on valtion 100 % omistama yritys, johon valtiolla on strateginen intressi ”*varmistaa puolueettomat aisantuntijapalvelut energiatehokkuuden, uusiutuvan energian ja materiaalitehokkuuden edistämisessä*”. Motivalla on sidosyksikkörooli, mikä tarkoittaa sitä, että valtionhallinto voi kilpailuttamatta tilata Motivalta asiantuntijapalveluita.

Motiva on sidosyksikköroolissa ollut käynnistämässä ja toteuttamassa tiiviissä yhteistyössä Energiaviraston ja eri ministeriöiden ja virastojen kanssa monia energia- ja ilmastostrategiassa nyt kuvattuja toimia. Monien asioiden toimeenpano edellyttää yhteistyöverkostojen rakentamista ja niiden hyvää johtamista sekä syvää osaamista ja asiantuntijuutta sekä puolueetonta vahvaa viestintää, jonka merkitys on yhä kasvamassa. Tämä on Motivan osaamisen ja toiminnan ydintä. Kehitämme jatkuvasti osaamistamme, jotta voimme valtion sidosyksikkönä entistä paremmin olla jatkossakin mukana viemässä energia-ja ilmastostrategiaa käytäntöön kustannustehokkaasti ja vaikuttavasti.

Lopuksi esitämme vielä huolemme resurssien riittävyydestä toteuttaa strategiassa mainitut toimenpiteet. Sen lisäksi, että käynnistetään uusia toimia ja ohjelmia, pidämme olennaisen tärkeänä, että huolehditaan riittävät resurssit myös nykyisin hyvin toimiville ja kustannustehokkaille toimenpiteille ja toimintatavoille. Myös strategiassa korostetaan pitkäjännitteistä toimintaa.

Helsingissä 15.2.2017
Motiva Oy

toimitusjohtaja